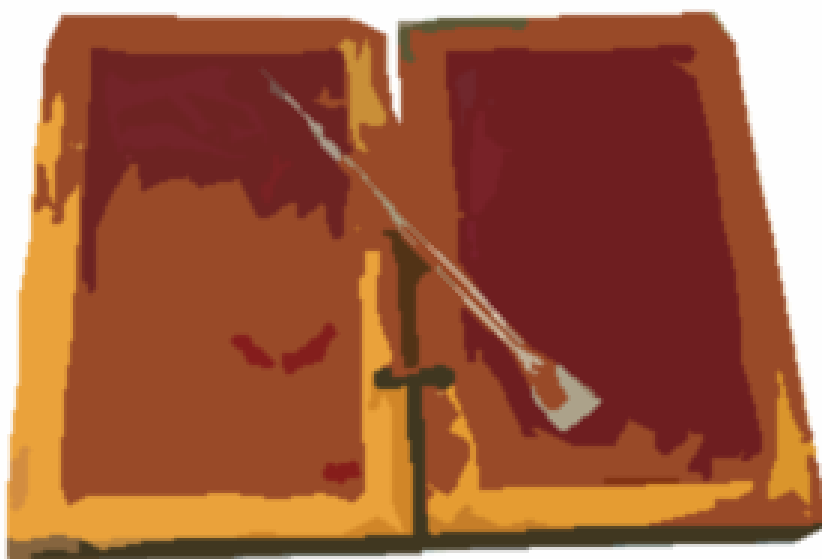

TABELLAE CRATTIAE MAXIMILLAE

DOMUS
BAEBIA

Tabella VIII**De Opere Musivo****Visita a les obres del nostre *triclinium****Idibus aprilibus (13 d' abril)**Martis dies*

Hui hem anat a veure les obres de la *domus* que ens estan fent en el costat Est, que acolliran el nostre nou triclini. Els treballs de construcció van començar fa un any quan celebrarem el *dies natalis* de la nostra xicoteta *Baebia* i ja estan molt avançats.

Ara els pintors i musivaris (persones que elaboren mosaics) estan treballant cadascun en el seu camp per a arribar a temps per a la inauguració de la sala abans de les eleccions del nostre fill.

El meu espòs, *Bæbius Hispanus*, no ha escatimat diners en els materials per al mosaic perquè, encara que ha usat pedres de les pedreres de la zona, també ha importat marbres d'exquisits colors per a l'elaboració de les *tessellae* (peces per a fer mosaics).

A més a més ha portat un famós taller musivari (*officina musivaria*) des d'Itàlica, format per unes quinze persones, el *pictor musiuarius* que controla la marxa de l'obra, el *pictor parietarius* que s'encarrega de passar el disseny al sòl i adaptar-lo, el *calcis coctor* que prepara el morter, el *lapidarius* que organitza el muntatge del mosaic, el *tessellarius* que talla les tesselles, el *musivarius* que les col·loca en terra, etc. Cadascun amb les seues eines: claus, cordes, regles, esquadres, martells, compassos, plantilles, brotxes, pinzells, raspadors,....

Un equip molt complet!...

El seu cap i dissenyador del mosaic (*pictor imaginarius*) ens va mostrar un gran paper amb el disseny (*paradigma*), proposant per al triclini un tema realment innovador, pintar amb pedra el càstig de Dirce.

Estem encantats amb la seua idea perquè és molt original, ningú té un mosaic igual en tota *Hispania*. El nostre *triclinium* serà l'enveja dels meus veïns de *Saguntum* i *Valentia*!

Hui per fi hem pogut contemplar com va l'obra. El mosaic és espectacular, molt gran, mesura 12 x 9 metres. Té sobre un fons geomètric en blanc i negre, un emblema central amb la imatge del càstig de Dirce i a cada costat, una estació de l'any amb policromia.

L'ús de molts colors és un altre tret molt innovador del mosaic, fins fa poc només es treballaven amb dos colors. Ens han dit que en *Valentia* ja hi ha algun policromat, però en *Saguntum* serem els primers!

Li he preguntat quant tardaran a elaborar el nostre mosaic i m'ha dit que quasi mig any a acabar-ho completament, i això treballant tots els operaris de sol a sol. Són moltes les tasques a realitzar: preparen el sòl perquè

suporte bé el mosaic i no es clivelle o bombe, tallen les tessel·les necessàries que després van col·locant una a una... El que més m'ha agradat és que per a traslladar el dibuix del mosaic a terra utilitzen una solució bastant enginyosa i senzilla... usen plantilles! Clar que això serveix per als dibuixos geomètrics que es repeteixen, no obstant això hi ha parts més complicades i úniques que el dissenyador ha de dibuixar a mà. El treball en el qual estaven ocupats era la col·locació de les milers de tessel·les que cobriran el sòl del triclini. Després les poliran i abrillantaran aconseguint un colorit meravellós.

A més d'aquest mosaic, en totes les sales hi haurà uns altres amb diferents temàtiques i estils. Ja entenc per què se'n diu musivaris, perquè els seus treballs són dignes de les pròpies Muses....

Crec que quedarà un menjador magnífic!

¿Sabies que hi havia diferents estils de mosaics?

Opus Signinum

Les tesselles s'incrusten en el morter fent dibuixos geomètrics o inscripcions.

Opus Sectile

Construït amb trossos de marbre tallats amb formes geomètriques que reproduïxen un dibuix.

DOMUS
BAEBIA

Opus Tessellatum

Format amb tessel·les de 0'5 a 3 cm de materials diversos, marbre, pedres, pasta vítria, etc.

Opus Vermiculatum

Es caracteritza per l'ús de tessel·les molt xicotetes de menys de 0'5 cm. En zones concretes del mosaic, no íntegrament.

PER A SABER MÉS:

[Quadern Tessellae. Ludere et Discere](#)

[Spatium Tessellatum](#)

[App tessellae](#)

ACTIVITATS

I- Relaciona els conceptes de la columna de l'esquerra amb els de la dreta:

<i>OPVS SECTILE</i>	TESSEL·LES INCRUSTADES
<i>PARADIGMA</i>	EL QUE FA MOSAICS
<i>PICTOR IMAGINARIVS</i>	TESSEL·LES MOLT XICOTETES DE 0,5 CM
<i>LAPIDARIVS</i>	PECES PER A FER MOSAICS
<i>MVSIVARIVS</i>	TROSSOS DE MARBRE
<i>OPVS TESSELLATVM</i>	TESSEL·LES INCRUSTADES EN EL MORTER
<i>OPVS SIGNINVM</i>	DISSENYA DEL MOSAIC
<i>PICTOR PARIETARIVS</i>	DISSENY DEL MOSAIC
<i>TESSELLARIVS</i>	CONTROLA LA MARXA DE L'OBRA
<i>MUSIVARIVS</i>	PREPARA EL MORTER
<i>TESSELLAE</i>	PASSAR EL DISSENY A TERRA I ADAPTAR-LO
<i>OPVS VERMICVLATVM</i>	ORGANITZA EL MUNTATGE DEL MOSAIC
<i>PICTOR MVSIVARIVS</i>	TALLA LES TESSEL·LES
<i>CALCIS COCTOR</i>	COL·LOCA LES TESSEL·LES EN TERRA

II- Identifica els temes dels mosaics, enllaçant imatge amb definició.

TEMÀTICA	Teatre	Escenes quotidianes	Motius geomètrics	Termes	Pesca	Déu Mercuri	Peixos	Circ	Personatge Alexandre
IMATGE									

III- Te animes a fer un mosaic *Opus Signinum*

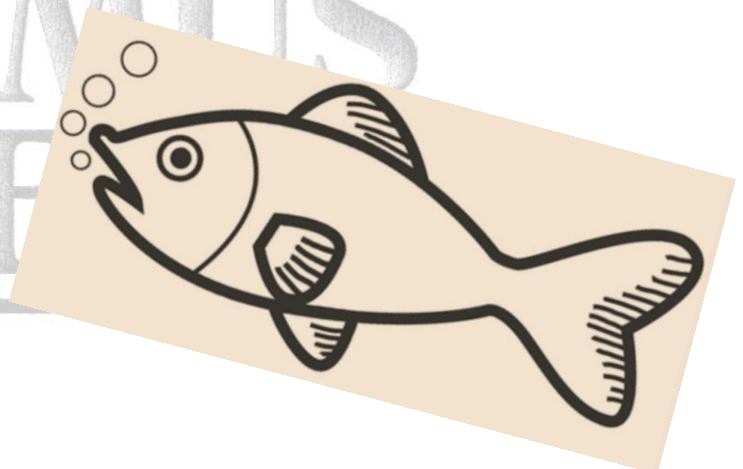

Necessites:

- Pasta de modelar de la que seca a l'aire.
- Pedres xicotetes de colors segons el dibuix triat.
- Paper i llapis.
- Un palet fi de fusta.

Elaboració:

1. Dibuixa en el paper el disseny que preferisques.
 2. Agafa una porció de la pasta de modelar i pasta-la donant-li la forma que desitges (redona, quadrada...) procurant deixar una mica de grossor.
 3. Situa la plantilla damunt de la pasta, amb l'escuradents perfora el paper i marca en la pasta el contorn de la figura.
 4. Ara incrusta les pedres una a una seguint la línia marcada.
- Per si les Muses no estan molt inspiradores, fixa't en els models que segueixen: una estrella o un peix.

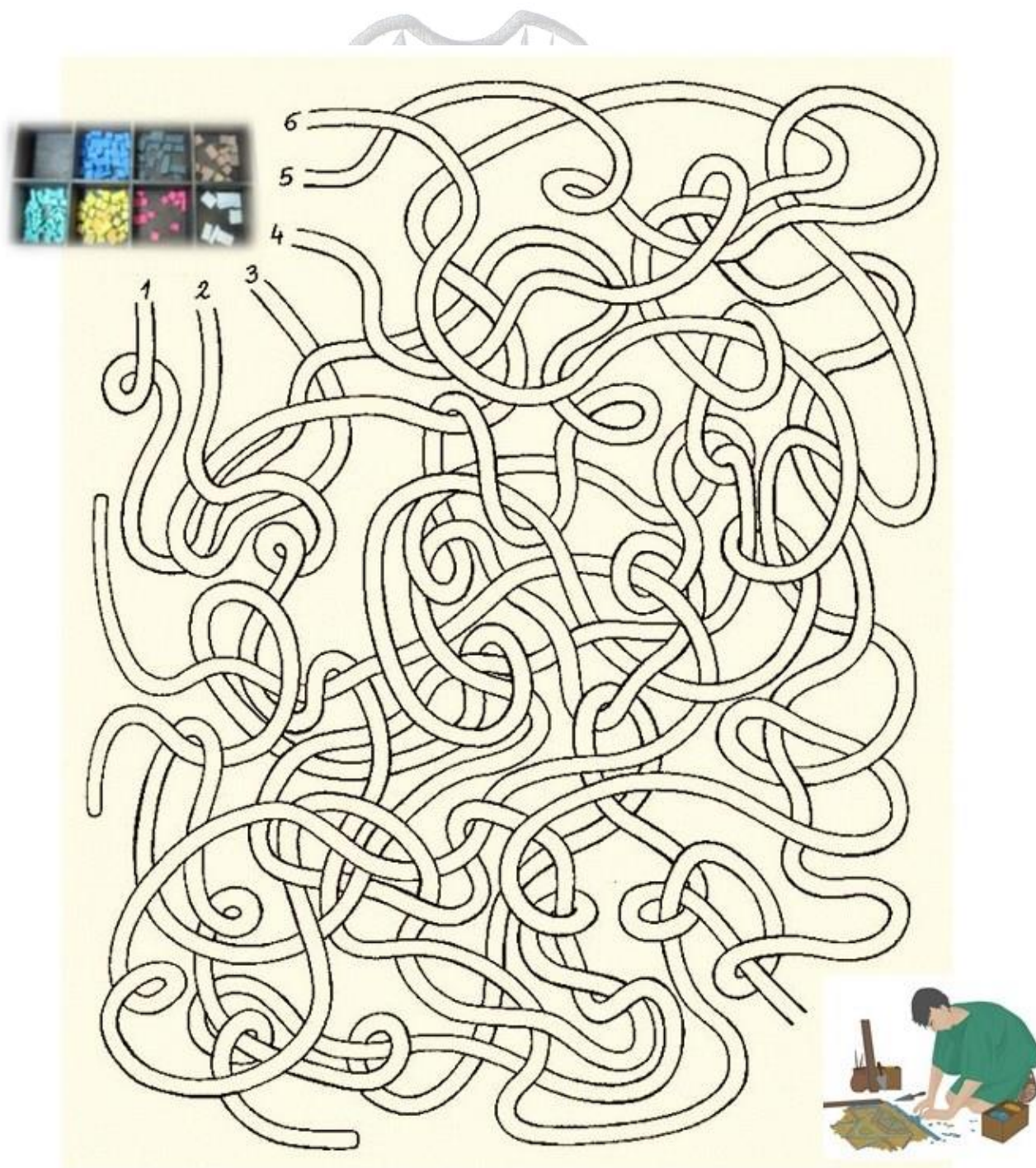

IV- Completa les frases amb la paraula que falta:

- El *lapidarius* és l'operari que s'encarrega del.....del mosaic.
- *Opus sectile* és el mosaic fet amb.....
- El.....és el treballador que talla les tessel·les.
- L'estil *opus*.....utilitza tessel·les molt xicotetes de menys de 0,5 cm.
- El disseny del mosaic es diu en llatí.....
- Un mosaic amb molts colors es denomina.....
- El *pictor musiuarius* es dedica ai no ho podem confondre amb el *pictor parietarius* que s'encarrega de.....
- El que prepara el morter es diu en llatí.....
- El *pictor*..... és el cap i dissenyador del mosaic.
- Per a col·locar les tessel·les en terra es contracta a.....
- El mosaic fet amb peces de 0'5 a 3 cm pertany l'*opus*.....

V- Per quin camí arribarà el nostre musivari a trobar la caixa de tesselles?

VI- Ara vegem què tal se't dona aquest laberint que van elaborar els romans.
Podries arribar fins al Minotaure?

Investiga per què el laberint està vinculat al Minotaure i redacta amb les teues paraules la llegenda que ens van transmetre els clàssics.

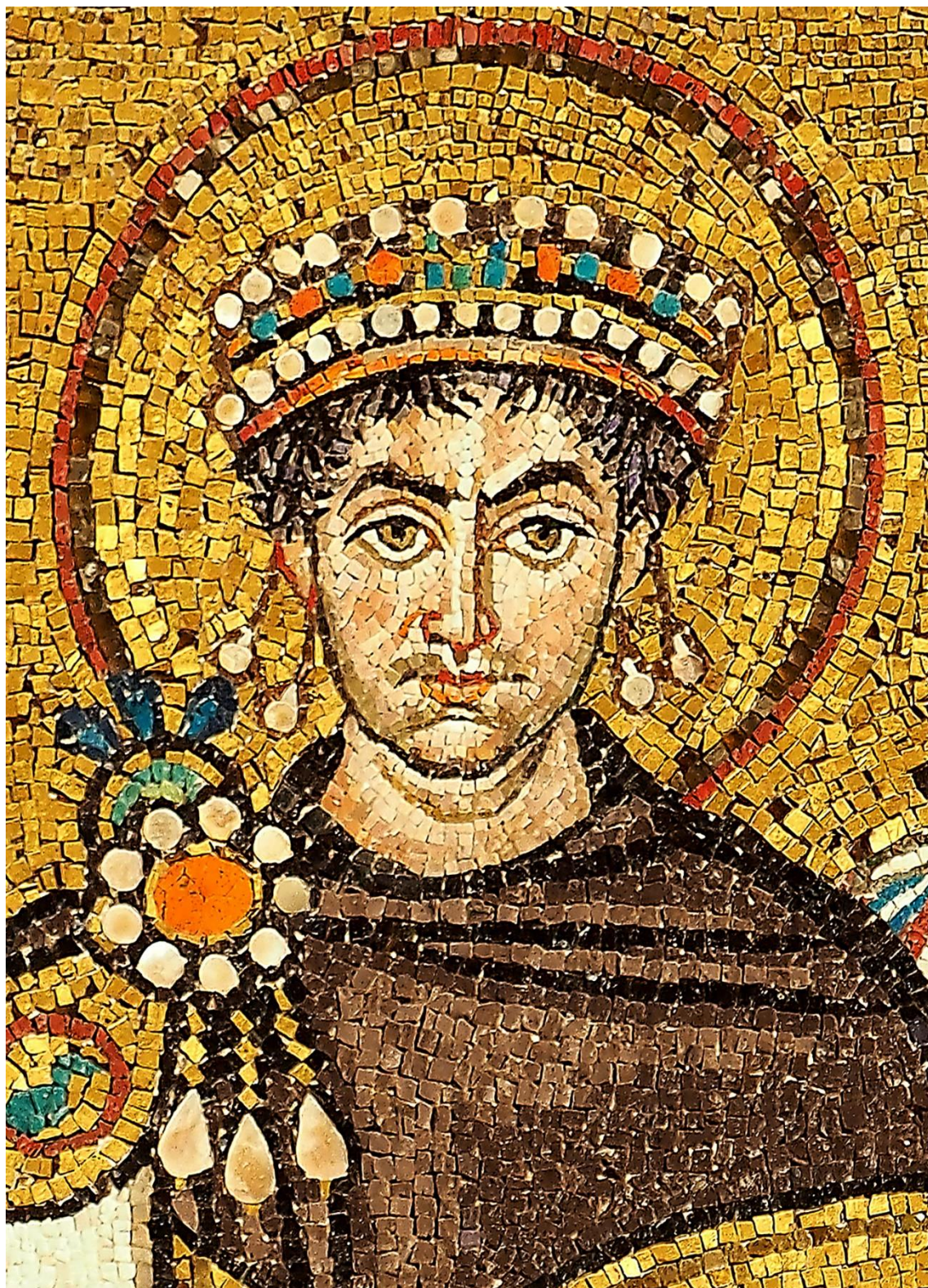

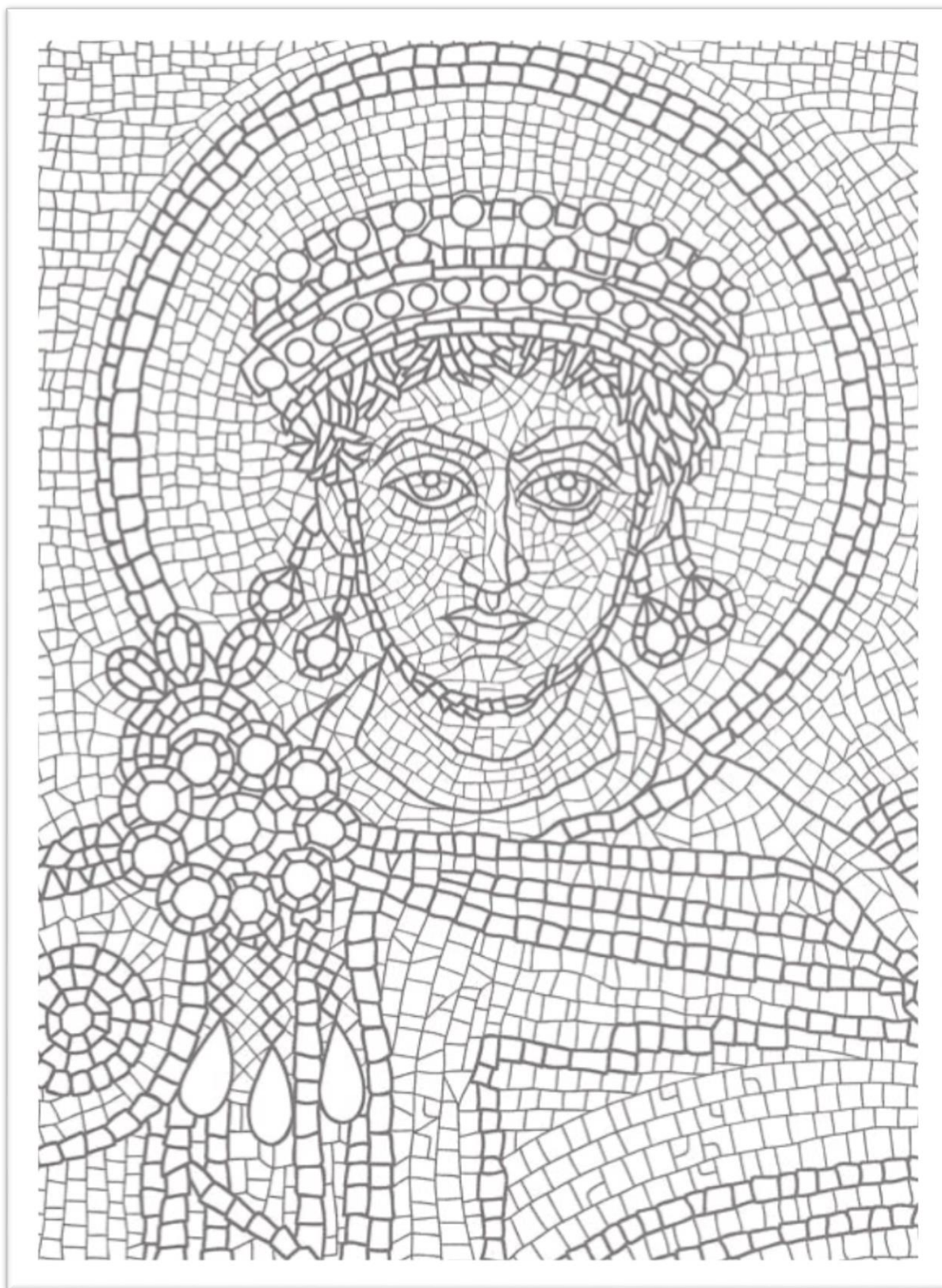
VII- Mira amb deteniment aquestes imatges i intenta dir quines eines identifiqués:

VIII- Pinta el següent mosaic en blanc com l'original:

IX- Posa sota cada imatge l'acció que s'està realitzant, escriu el nom de l'operari que la duu a terme i per a acabar ordena les imatges numerant-les.

ACCIONS

Dissenya el mosaic

Dibuixa el mosaic

Col·loca les tessel·les

Fa el morter

Prepara el sòl

Talla les tessel·les

OPERARI

Lapidarius

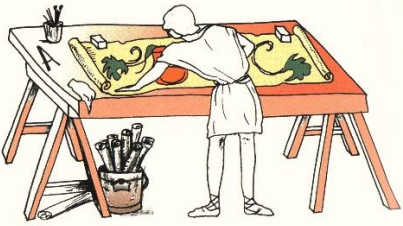
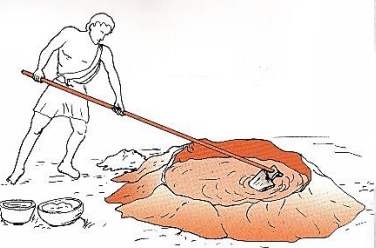
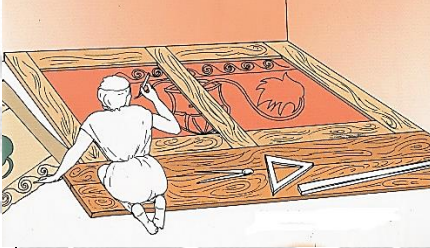
Pictor parietarius

Tessellarius

Pictor imaginarius

Calcis coctor

Musivarius

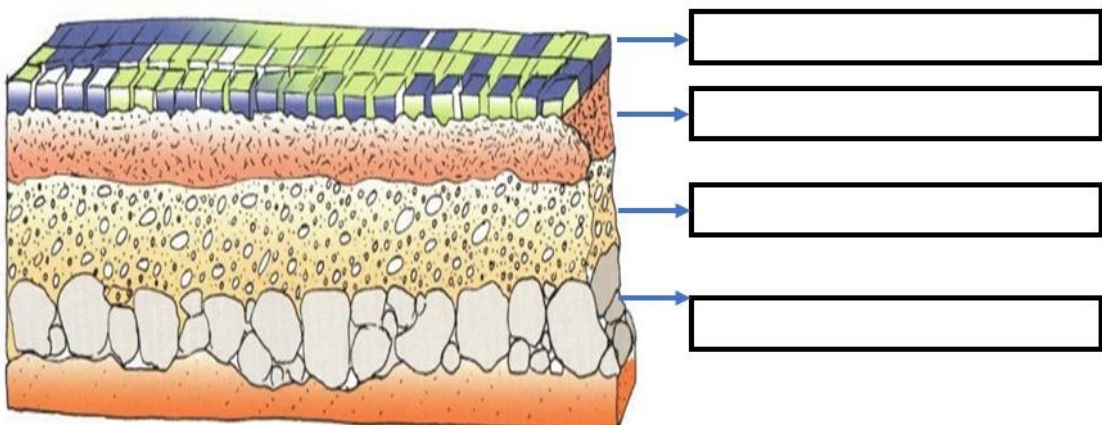
X- Lectura i comprensió de textos clàssics:

Vitruvi, en el seu llibre VII, 1 “Sobre els paviments” ens explica com es preparava el sòl per a poder posar el mosaic. Vegem què ens compta:

*“Posteriorment s'estendrà damunt **una capa de runa de la grandària d'un puny**. Col·locada la capa de runes, **s'estendrà una altra capa de rebles**; si es tracta de rebles recents de pedra o de rajola molta, es mesclarà una part de calç i tres de rebles; si es tracta de rebles procedents de ruïnes o demolicions, es mesclaran cinc parts de rebles amb dues de calç. A continuació es piconarà repetidament la capa de rebles utilitzant malls de fusta, perquè quede perfectament ferma; aquest treball es farà mitjançant quadrilles d'homes que ocupen tot l'ample de la capa, fins que quede amb un gruix d'almenys nou polzades. Sobre la capa de runes **s'estendrà una altra de «restes argilenques»**, amb la següent mescla: tres parts de pols de rajola amb una part de calç, que formarà un llit de no menys de sis dits. Sobre aquest llit s'estendrà el paviment perfectament anivellat, bé siga de llosetes de marbre, o bé de mosaic. Una vegada col·locat, donarem al paviment una adequada inclinació i es polirà fins que—si es tracta de llosetes— no quede cap aresta en les rajoles, bé tinguin forma de rombe, de triangle, de quadrat o d'hexàgons, sinó que la unió de les juntures estiga anivellada l'una amb l'altra oferint una superfície totalment plana: **si es tracta de paviment de mosaics, totes les seues vores han de quedar planes ja que si no fora així el seu poliment no serà correcte**”*

Ens diu Vitruvi que es posaven tres capes per a preparar el sòl: runes (*statumen*), rebles (*rudus*) i restes argilenques (*nucleus*). Per a acabar es col·loca el mosaic o el paviment.

Localitza aquestes parts en el dibuix següent:

XI- Identifica a quin tipus d' *opus* pertany cada mosaic:

XII- Fem mosaics amb goma eva o amb paper de colors?

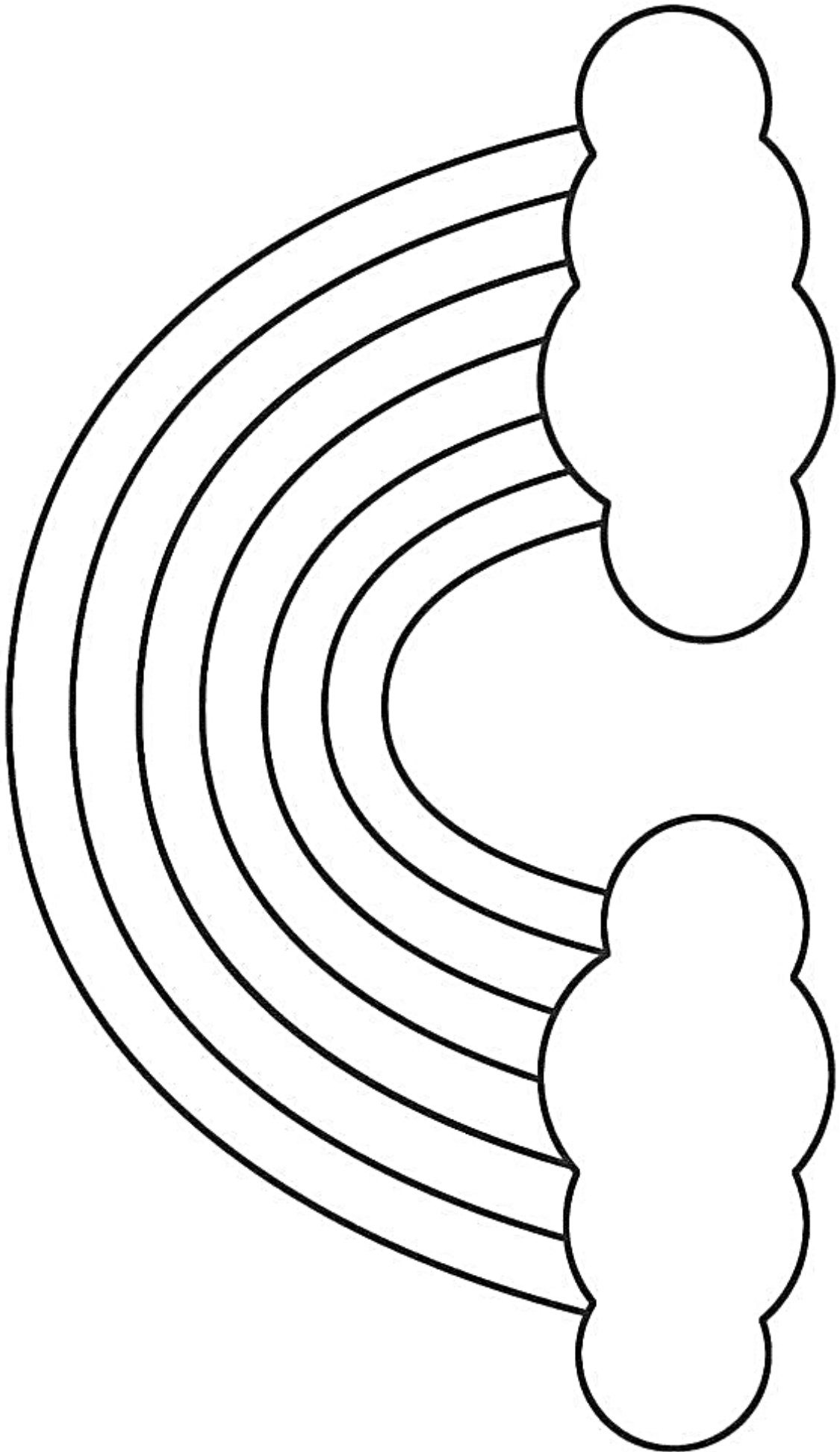
Necessites

- Cartolina blanca
- Tisores
- Goma eva o papers dels colors de l'arc de Sant Martí: roig, taronja, groc, verd, blau clar, blau fosc i violeta.
- Cola
- Cotó

Elaboració

- Dibuixa sobre la cartolina blanca la imatge que t'adjuntem. Una altra opció és imprimir el dibuix i pegar-lo a la cartolina.
- Talla la goma eva o els papers de colors en quadrats d'1 centímetre.
- Pega els quadrats a manera de mosaic en cadascun dels semicercles. Recorda que l'ordre és, de dalt a baix: roig, taronja, groc, verd, blau clar, blau fosc i violeta.
- Per a acabar pega una mica de cotó en els núvols.

DOMUS
BAEBIA

XIII- Cerca en el diccionari la paraula “mosaic” i intenta descobrir la seua etimologia

A continuació, completa la següent taula. Una pista és que totes les paraules tenen la mateixa etimologia que “mosaic”:

PARAULA	DEFINICIÓ
	Cadascuna de les nou deïtats que, segons el mite, habitaven, presidides per Apol·lo, al Parnàs o en l' Helicó i protegien les ciències i les arts liberals.
	Lloc en què es conserven i exposen col·leccions d'objectes artístics, científics, etc.
	Melodia, ritme i harmonia, combinats.
	Grup de músics de carrer que interpreten cançons satíriques en Carnestoltes.
	Persona que exerceix com a instrumentista o compositor.
	Persona que fa mosaics.

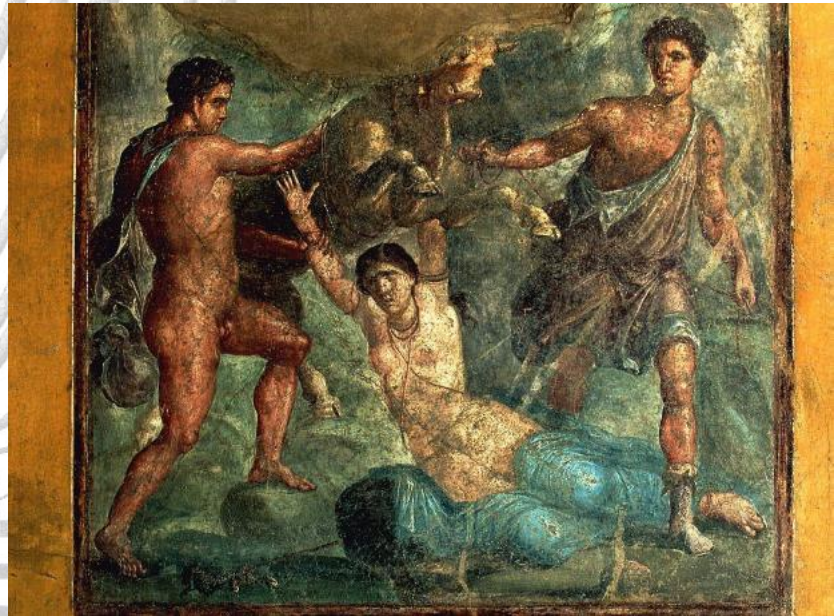

XIV - En la tauleta, *Grattia* ens narra que li faran un mosaic amb el motiu del càstig de Dirce.

Fes un treball de recerca:

a) Busca la llegenda i narrar-la amb les teues paraules.

b) Mira amb deteniment les següents imatges i descriu si reflecteixen la història de Dirce que has investigat. Quin de totes les imatges et sembla més realista i per què? Justifica la teua reposta.

XV- Hem parlat sobre el mosaic del càstig de Dirce, t'animem a realitzar un pentatló amb els Baebis?

Us presentarem 5 proves en línia que has de superar si vols guanyar la corona de llorer.

PROVA 1- El primer que hem de fer és conèixer qui és Dirce i què li va ocórrer? per a això et convertiràs en investigador.

Busca informació en la web sobre aquest personatge i quan ja sàpies més, has de anar a [aquest enllaç per aconseguir passar la teua primera prova.](#)

PROVA 2- Hem vist que en el mosaic estaven representades les estacions. [Has de anar a la prova 2](#) i identifica quina estació és.

PROVA 3- En aquesta prova has de reconèixer altres representacions artístiques del càstig de Dirce. [Açí tens l'enllaç de la prova 3](#)

PROVA 4- En aquesta prova hauràs de reconèixer les estacions en cadascuna de les imatges. Abans de fer-ho hauràs de llegir bé les pistes que et donen els Baebis.

PISTES:

- La tardor és una figura masculina nua que porta un gaiato i un *kalathos* (cistella) metàl·lica amb fruits. Mira cap a la seua esquerra.
- L'hivern és una figura femenina amb un mantell, els braços nus i els peus amb sabates.
- L'estiu és una figura masculina nua, amb corona de fulles verdes, amb un gaiato i un plat. Li cau per darrere un mantell o ègida.
- La primavera és una figura masculina nua, un gaiato i una espècie de cistella buida. Li cau per darrere un mantell o ègida.

[Ja pots entrar a l'enllaç de la prova 4](#)

PROVA 5- Per a acabar toca resoldre una sopa de lletres amb personatges i paraules relacionades amb el nostre mosaic del càstig de Dirce. [Açí tens la sopa de lletres!](#)

XVI- Vegem què tal et desemboliques davant la càmera.

T'animes a representar el paper del *pictor imaginarius*, *Perissoterus*?

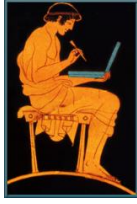
Pots triar entre aquestes opcions:

- a) Redactar un text en el qual *Perissoterus* dona instruccions als seus operaris amb les accions que ha de realitzar cadascun.
- b) Redactar un text en el qual *Perissoterus* explica els avanços en el mosaic del triclini.
- c) Llegir de manera dramatitzada aquest text que t'adjuntem.

PERISSOTERVS

Sóc ***Perissoterus*** i sóc musivari. Ara estem fent un magnífic mosaic per al triclini de la casa dels Baebis. Sempre m'acompanyen uns obrers que m'ajuden a preparar el material.

RECURSOS DIGITALS

- Tutorial per a veure com es fa un [mosaic bizantí](#)
- Fer un [mosaic en línia](#)
- Tutorial per a fer un [mosaic amb goma eva](#)
- Fer un [mosaic amb inscripció](#) per a decorar el centre educatiu per departaments, el logo l'institut o el lema.
- Fer mosaics amb llegums, enllaç [1](#) i [2](#)
- Recursos sobre els mosaics en línia del MNAT, enllaços [1](#) i [2](#)

DOMUS
BAEBIA